

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
110 00 Praha 1

Zástupce

Mgr. Miroslav Krutina
advokát
IČO 630 60 990

Zástupce

JUDr. Daniela Maršálová
advokát
IČO 168 83 161

Č. j. FA/SR/ZP/1609/2016 - 5

Praha 30. 9. 2018

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 29. 8. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 14. 11. 2007 a zaplacení částky ve výši 603.332 Kč s příslušenstvím, o námitkách Navrhovatele ze dne 25. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1609/2016 - 2, proti nálezu finančního arbitra ze dne 11. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1609/2016 - 1, takto:

Námitkám navrhovatele, ■, doručeným finančnímu arbitrovi dne 25. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1609/2016 - 2, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi částečně vyhovuje a

- a. **nález finančního arbitra ze dne 11. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1609/2016 – 1, se ve výroku II. mění a po změně zní:**

Instituce, Česká pojišťovna a.s., je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku ve výši 262.840 Kč (slovy dvě stě šedesát dva tisíc osm set čtyřicet korun českých), a to do 3 dnů od právní moci nálezu.

- b. **do výrokové části nálezu finančního arbitra ze dne 11. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1609/2016 – 1, se přidává výrok III., který zní:**

Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

- c. **do výrokové části nálezu finančního arbitra ze dne 11. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1609/2016 – 1, se přidává výrok IV., který zní:**

Instituce, Česká pojišťovna a.s., je povinna zaplatit sankci podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 26.284 Kč (slovy dvacet šest tisíc dvě stě osmdesát čtyři korun českých) na účet Kanceláře finančního arbitra, č. ú. 19-3520001/0710, vedený u České národní banky, var. symbol 16092016, konst. symbol 558, a to do 15 dnů od právní moci nálezu.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou s Institucí uzavřel, zejména pro její rozpor se zákonem a pro neurčitost, a vydání bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy spolu se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 11. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1609/2016 - 1 (dále jen „Nález“).

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 14. 11. 2007 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako „Životní pojištění PROFI Invest“, s počátkem pojištění dne 1. 12. 2007 a pojistnou dobou 30 let (dále jen „Pojistná smlouva“), ve které si sjednali investiční životní pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele s měsíčním běžným pojistným ve výši 4.000 Kč. Strany se dohodly, že v případě smrti pojištěného vyplatí Instituce pojistnou částku ve výši 10.000 Kč a kapitálovou hodnotu pojištění a v případě dožití konce pojistné doby vyplatí Instituce oprávněné osobě kapitálovou hodnotu pojištění.

Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění schválené představenstvem České pojišťovny a.s. dne 14. 9. 2004 pod č. j. 4 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky životního pojištění (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“), které Navrhovatel v řízení předložil.

Finanční arbitr zjistil, že smluvní ujednání Doplnkových pojistných podmínek, konkrétně čl. 1 bod 3.1 a 3.2 Doplnkových pojistných podmínek o strhávání nákladů: „3.1. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele. 3.2. Pojistitel je oprávněn započítat pojistníkovi inkasní náklady za každé zaplacené pojistné.“ a čl. 1 bod 1.6 a 1.7 Doplnkových pojistných podmínek o strhávání rizikového pojistného: „1.6. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.7. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně technických zásad pojistitele, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného.“ a čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek upravující odkupné tak, že „[v]ýši odkupného pojistitel stanoví podle pojistně technických zásad.“, jsou neplatná podle § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění ke dni uzavření Pojistné smlouvy (dále jen „starý občanský zákoník“), protože jsou neurčitá.

Při posuzování oddělitelnosti neplatných smluvních ujednání od ostatních částí Pojistné smlouvy finanční arbitr musel dovést neplatnost Pojistné smlouvy jako celku, neboť nezjistil, že by bylo možné oddělit neplatná ujednání o nákladech a rizikovém pojistném od ostatních ujednání Pojistné smlouvy, protože nedovodil vůli Instituce uzavřít Pojistnou smlouvu, která by poskytovala Navrhovateli pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Po posouzení námítky promlčení, kterou Instituce v řízení důvodně vznesla k nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení, a po zúčtování plnění stran neplatné Pojistné smlouvy, shledal finanční arbitr, že Navrhovateli nepřísluší právo na vydání bezdůvodného obohacení.

Protože finanční arbitr není příslušný rozhodovat spory z neživotního pojištění, řízení v části pojištění závažných onemocnění a úrazového pojištění zastavil podle § 14 odst. 1 písm. a)

zákona o finančním arbitrovi pro nepřipustnost návrhu ve smyslu § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi.

2. Námítky Navrhovatele proti Nálezu

Námítky Navrhovatele směřují proti výroku II. Nálezu.

Navrhovatel tvrdí, že finanční arbitr nesprávně interpretoval rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, když nejdříve aplikoval námitku promlčení vznesenou Institucí a teprve následně zúčtoval vzájemně poskytnutá plnění ve smyslu § 457 starého občanského zákoníku. Navrhovatel argumentuje, že vzájemně poskytnutá plnění zúčtovává finanční arbitr z úřední povinnosti, bez vůle stran, a případná námitka promlčení nemůže mít na vzájemné zúčtování vliv. Navrhovatel tvrdí, že se zúčtovávají vzájemně poskytnutá plnění, nikoliv pouze nepromlčené pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení, jak dovozuje finanční arbitr.

Navrhovatel argumentuje, že ustanovení § 457 starého občanského zákoníku je založeno na principu *restitutio in integrum*, který postup finančního arbitra popírá. Navrhovatel namítá, že v důsledku postupu finančního arbitra by mohla nastat situace, kdy by Institucí vznikl nárok na vydání bezdůvodného obohacení, ačkoli Navrhovatel za dobu trvání pojištění uhradil celkově vyšší částku.

Navrhovatel odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1128/2014, ve kterém Nejvyšší soud zaúčtoval poskytnutá plnění (bezdůvodná obohacení) a to podle zásady priority, tedy na bezdůvodné obohacení nejdříve vzniklé. Navrhovatel argumentuje, že finanční arbitr měl taktéž aplikovat zásadu priority a zaúčtovat poskytnutá plnění Institucí Navrhovateli na postupně v čase placené pojistné od vzniku smlouvy do současnosti. V případě, že i přes takto provedené zaúčtování by finanční plnění zaplacené Navrhovatelem bylo vyšší než plnění, které obdržel, má finanční arbitr o tomto nároku rozhodnout.

Navrhovatel namítá, že námitku promlčení vznesla Instituce v rozporu s dobrými mravy, když z konkrétních okolností týkajících se uzavření Pojistné smlouvy vyplývá, že Instituce úmyslně a soustavně jednala v rozporu s Pojistnou smlouvou a strhávala Navrhovateli neoprávněně poplatky a náklady a dále v rozporu s Pojistnou smlouvou neoprávněně alokovala placené pojistné mimo Navrhovatelem určené fondy. Navrhovatel odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. ÚS 2700/15, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, a rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011.

Navrhovatel doplňuje, že je v rozporu s dobrými mravy, aby zaviněné a úmyslné jednání Instituce bylo aprobováno v objektivní tříleté promlčecí lhůtě.

Navrhovatel vznáší námitku promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení, a to ve vztahu ke všem plněním poskytnutým Navrhovateli v období tří let před podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem.

Navrhovatel na základě výše uvedeného požaduje, aby finanční arbitr Nález změnil a rozhodl tak, jak Navrhovatel požadoval v návrhu na zahájení řízení, resp. dle jeho doplnění v průběhu řízení.

3. Vyjádření Instituce k námitkám Navrhovatele

Instituce považuje Nález za věcně správný a řádně odůvodněný.

Instituce se ztotožňuje s postupem finančního arbitra při zúčtování vzájemných plnění s ohledem na synallagmatickou povahu vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí. V případě, že jsou vzájemné nároky peněžité povahy, lze přiznat pouze vrácení toho, o čem peněžité plnění žalobce přesahuje peněžité plnění poskytnuté mu podle smlouvy žalovaným, současně musí být zohledněno i případné promlčení nároků na vrácení poskytnutých plnění nebo jejich částí. Takto Navrhovatel v řízení požaduje částku, o kterou dle jeho názoru výše plnění přesahuje výši plnění Instituce. Vzhledem k promlčení části nároku Navrhovatele však část plnění Navrhovateli přiznána nebyla. Instituce souhlasí s postupem finančního arbitra, který na základě vznesené námitky promlčení zohlednil promlčení části nároku Navrhovatele.

Instituce se ztotožňuje se závěrem finančního arbitra v Nálezu, že nevznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. V daném případě se podle Instituce jedná o běžný běh promlčecí doby, která marně uplynula vinou nečinnosti Navrhovatele.

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr Námitky Navrhovatele v celém rozsahu zamítl a Nález potvrdil.

4. Řízení o námitkách

Podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi mohou strany sporu podat proti nálezů finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezů; včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil Námitky Navrhovatele jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Finanční arbitr odkazuje, že smyslem vypořádání tvrzení účastníků řízení a hodnocení podkladů v řízení před finančním arbitrem není, stejně jako v řízení soudním, podrobné vyvracení každého tvrzení účastníků a provádění každého předloženého či označeného podkladu. V tomto směru finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, že „[n]ení porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudou vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná“.

Finanční arbitr vedle posouzení správnosti Nálezů současně posoudil, zda v řízení postupoval v souladu se zákonem a ostatními právními předpisy, především zda byl k vydání Nálezů příslušný, zda nepřekročil svou pravomoc, zda v řízení postupoval v souladu s procesně-právními předpisy, zejména zda dbal a šetřil práv účastníků řízení, jednal v souladu se zásadou legitimního očekávání, nezneužil správního uvážení, účastníky řízení řádně poučoval či zda neporušil některou další ze základních zásad činnosti správních orgánů vtělených do úvodních ustanovení správního řádu, případně jestli k takovému závěru není alespoň důvodné podezření.

Finanční arbitr ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 11. 7. 2018 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu přikazuje § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, její složitosti a průběžnému doplňování argumentace ze strany Navrhovatele je finanční arbitr toho

názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy, jak mu ukládá § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, respektoval přitom zásadu legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu).

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 15 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval, a vypořádání se se všemi relevantními podklady, které měl finanční arbitr k dispozici od účastníků řízení, případně které si v řízení i sám vyžádal.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech provedených úkonů v řízení nezjistil, že by nepostupoval v souladu s právními předpisy a že by nectil zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi i zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.1. Námitka promlčení nároků Navrhovatele

Finanční arbitr v řízení nezjistil, že by se Instituce nechovala v souladu s Pojistnou smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události. Navrhovatel svá tvrzení, o tom, že Instituce vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy, nijak nedoložil.

Nelze přehlédnout, že Navrhovatel je tou stranou, která se dovolává neplatnosti Pojistné smlouvy, nikoli Instituce. Finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3825/2011: „...neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje“. Promlčení slouží v dlouhodobých smluvních vztazích právní jistotě mimo jiné tím, že promlčení brání tomu, aby bylo ekonomicky velmi výhodné platnost smluvního vztahu po mnoha letech zpochybnit.

Finanční arbitr doplňuje svoji argumentaci z Nálezu odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2908/2014: „Výkladem ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. ve vazbě na dobré mravy se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval, přičemž dospěl k následujícím (judikatorně ustáleným) závěrům: [1] Dobrými mravy se rozumí souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních. Srov. shodně např. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 1997, sp. zn. 3 Cdo 69/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročník 1997, pod číslem 62 a dále i rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2014, sp. zn. 31 Cdo 3931/2013, uveřejněný pod číslem 15/2015 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 15/2015“). [2] Za výkon práva v rozporu s dobrými mravy lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2000, pod číslem 126 a opět i R 15/2015). [3] Z toho, že argumentem rozporu s dobrými mravy má být odepřen výkon práva, vyplývá, že odpovídající úsudek soudu musí být podložen důkladnými skutkovými zjištěními, a že musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují - v konkrétním případě - závěr, že výkon práva je s dobrými mravy skutečně v rozporu (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. května 1997, sp. zn. 2 Cdo 473/96, uveřejněného pod číslem 16/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí

a stanovisek, a znovu též R 15/2015). [4] Dobrým mravům zásadně neodporuje, namítá-li někdo promlčení práva uplatňovaného vůči němu, neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. Uplatnění námítky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námítku promlčení. Srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, uveřejněný pod číslem 59/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 59/2004“) [...] [2] Z R 59/2004 je zjevné, že odepřít výkon práva spočívajícího ve vznesení námítky promlčení, lze na základě skutečností, které nastaly nebo vznikly poté, co vzniklo právo, jehož prosazení se žalovaný vznesením námítky promlčení brání.“

Finanční arbitr z obecných tvrzení Navrhovatele o tom, že produkt investičního životního pojištění je postaven na klamavé obchodní strategii, že Instituce nezveřejnila klíčové náklady, že uzavírala pojistné smlouvy v parametrech, které neodpovídaly pojištění, s ohledem na ustálenou judikaturu rozpor námítky promlčení s dobrými mravy nedovodil. Skutková zjištění v daném případě nijak neprokazují, že by námítku promlčení Instituce zneužila v rozporu s jejím zákonným účelem. K argumentaci Navrhovatele, že Pojistná smlouva je smlouvou adhezní a tedy Navrhovatel neměl možnost ovlivnit její znění, finanční arbitr odkazuje, že typ smlouvy je pro závěr o tom, zda Instituce vznesla námítku promlčení v rozporu s dobrými mravy, zcela irelevantní.

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení jednotlivých Navrhovatelem tvrzených důvodů, proč by měla námítky promlčení vznesená Institucí odporovat dobrým mravům, nezjistil, že by v tomto případě nastaly výjimečné okolnosti, které by měly takovou intenzitu, aby zavdaly příčinu k odepření práva vznést námítku promlčení nebo že by vznesení námítky promlčení bylo šikanózním výkonem práva ze strany Instituce a odkazuje na argumentaci uvedenou v kapitole 5.6. Nálezu.

5.2. Vydání bezdůvodného obohacení a námítky promlčení nároků Instituce

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí, „(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“ Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že „[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.“

Finanční arbitr dovozuje, že Instituce se na úkor Navrhovatele bezdůvodně obohatila přijatým pojistným a Navrhovatel na úkor Instituce mimořádnými výběry a vyplaceným nespotřebovaným pojistným. Vzhledem ke své příslušnosti se finanční arbitr mohl zabývat pouze platbami pojistného za životní pojištění a nikoliv platbami pojistného za úrazové připojištění a pojištění závažných onemocnění.

Finanční arbitr musel nově posoudit námítku promlčení vůči plněním, které Instituce poskytla na základě neplatné Pojistné smlouvy Navrhovateli, kterou v námitkovém řízení vznesl Navrhovatel, a posoudil ji jako důvodnou (Instituce byla s námítkou promlčení vznesenou Navrhovatelem seznámena dne 30. 7. 2018, kdy jí byly doručeny podané Námítky).

Finanční arbitr považuje vznesení námítky promlčení v odvolacím řízení za přípustné za předpokladu, že závěry o promlčení práva vyplývají ze skutečností, jež vyšly najevo nebo

byly zjištěny v prvoinstančním řízení (srov. závěry Nejvyššího soudu např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007, rozsudku ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 917/2003 nebo v usnesení ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. 32 Odo 364/2005.)

Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel k finančnímu arbitrovi dne 29. 8. 2016. Podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem se Navrhovateli podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 112 starého občanského zákoníku, že „*[u]platní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje nebo je-li ohledně jeho práva zahájena mediace podle zákona o mediaci, promlčecí doba neběží od tohoto uplatnění po dobu řízení nebo od tohoto zahájení po dobu mediace. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo u jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí*“, staví promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Ke stavení promlčecí doby dochází pouze přímým uplatněním práva, jež se promlčuje; v tomto případě vystupuje Navrhovatel jako věřitel z bezdůvodného obohacení Instituce ve vztahu k pojistnému placenému na základě neplatné Pojistné smlouvy a Instituce vystupuje jako věřitel ve vztahu k Navrhovateli poskytnutým mimořádným výběrům a vyplacenému nespotřebovanému pojistnému. Jak vyplývá z § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, řízení před finančním arbitrem může zahájit, a vyvolat tak účinky zahájení řízení podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi pouze Navrhovatel. Jinak řečeno promlčecí doba se zahájením řízení Instituci nestaví. To však nebrání Instituci bránit se do výše nároku uplatněného Navrhovatelem kompenzační námitkou (námitkou započtení) ve vztahu k plněním, které Navrhovateli na základě Pojistné smlouvy poskytl.

Jak dovodil Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 874/2005: „*[v]ěřitel může uplatnit své právo proti dlužníkovi u soudu nejen podáním žaloby na plnění (§ 79 o. s. ř.), ale v řízení vedeném dlužníkem proti němu i podáním vzájemné žaloby (§ 97 odst. 1 o. s. ř.) a rovněž tzv. kompenzační námitkou, tedy projevem, jímž uplatňuje svou pohledávku k započtení proti pohledávce žalobce (§ 98 o. s. ř.). Od okamžiku, kdy bylo právo takto v řízení uplatněno, promlčecí doba až do skončení řízení neběží; po jeho skončení pak její běh pokračuje*“, promlčecí doba se může věřiteli stavět i uplatněním kompenzační námitky. Instituce však v řízení kompenzační námitku vůči Navrhovateli neuplatnila a tak ani tímto úkonem nezastavila běh promlčecí doby svého práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného plnění je podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku dvouletá, když platí, že „*[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil*.“ Objektivní promlčecí doba je podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá resp. desetiletá při úmyslném bezdůvodném obohacení, když platí, že „*[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo*.“

Ze shromážděných podkladů vyplývá, že

- a) Navrhovatel na základě Pojistné smlouvy uhradil Instituci celkové pojistné ve výši 2.604.052 Kč (*jak vyplývá z výpisu zaplaceného pojistného předloženého Navrhovatelem dne 29. 8. 2016 a Institucí dne 19. 5. 2017*);
- b) Navrhovatel v období od 29. 8. 2013 (doba rozhodná pro posouzení promlčení nároků Navrhovatele) do 26. 5. 2015 (kdy bylo zaplaceno poslední pojistné) uhradil na pojistném částku ve výši 269.052 Kč, z čehož 3.100 Kč (ve výpočtu 4 měsíce x 775 Kč) bylo zaplaceno na úrazové pojištění a 265.952 Kč na životní pojištění (*jak vyplývá z výpisu zaplaceného pojistného a Tabulky rozpadu lhůtního pojistného předložených Institucí dne*

19. 5. 2017 a dodatku k Pojistné smlouvě, kterým bylo s účinností od 1. 7. 2010 do 31. 12. 2013 sjednáno úrazové připojištění za 775 Kč měsíčně);

- c) Instituce Navrhovateli v průběhu trvání pojištění založeného Pojistnou smlouvou vyplatila mimořádné výběry ve výši 600.000 Kč dne 23. 2. 2012, ve výši 500.000 Kč dne 14. 8. 2012, ve výši 450.000 Kč dne 5. 3. 2013, ve výši 293.971 Kč dne 12. 7. 2013, ve výši 64.397 Kč dne 18. 2. 2014 a ve výši 92.352 Kč dne 3. 6. 2014 a dne 2. 12. 2015 vrátila Instituce Navrhovateli nespotřebované pojistné ve výši 3.112 Kč (*jak vyplývá z výpisu plateb předloženého Institucí dne 19. 5. 2017*), Instituce tedy vyplatila Navrhovateli celkem částku ve výši 2.003.832 Kč;
- d) životní pojištění založené Pojistnou smlouvou zaniklo pro neplacení pojistného k datu redukce, tj. ke dni 31. 10. 2015.

Finanční arbitr zjistil, že ke dni vydání rozhodnutí má Instituce nárok na vydání pouze nespotřebovaného pojistného ve výši 3.112 Kč, které vyplatila dne 2. 12. 2015 Navrhovateli, protože od jeho vyplacení neuplynula do dne vydání rozhodnutí objektivní tříletá promlčecí doba podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku. Promlčený je nárok Instituce na vydání bezdůvodné obohacení v podobě vyplacených mimořádných výběrů, protože poslední z nich Instituce vyplatila dne 3. 6. 2014 a podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tak promlčecí doba k tomuto poskytnutému plnění uplynula za tři roky od jeho vyplacení, tj. dne 3. 6. 2017 (finanční arbitr nezjistil důvody pro použití dvouleté subjektivní promlčecí doby ani pro použití desetileté objektivní promlčecí doby ve smyslu § 107 starého občanského zákoníku). Finanční arbitr současně nezjistil, že by námitka promlčení vznesená Navrhovatelem v rámci námitkového řízení byla bezdůvodná ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2706/2016, nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2836/2015, protože skutkový stav zjištěný v řízení o Nálezu umožňuje najisto postavit délku objektivní promlčecí doby práva Instituce na vydání bezdůvodného obohacení.

S ohledem na tyto skutečnosti a po zohlednění námitky promlčení vznesené Navrhovatelem v námitkovém řízení, finanční arbitr mění své závěry z Nálezu ve smyslu, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 262.840 Kč, která odpovídá rozdílu mezi nepromlčeným pojistným zaplaceným Navrhovatelem za životní pojištění (265.952 Kč) a nepromlčeným plněním Instituce (3.112 Kč) v souvislosti s neplatnou Pojistnou smlouvou.

K argumentaci Navrhovatele o tom, že je nutné nejdříve zúčtovat plnění stran neplatné smlouvy a až následně vůči zjištěnému rozdílu může povinná osoba vznést námitku promlčení, finanční arbitr odkazuje např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 791/2005, které potvrzuje, že právo na vydání bezdůvodného obohacení (resp. povinnost k vydání bezdůvodného obohacení) vzniká oběma stranám neplatné smlouvy a okamžik ke kterému se staví běh promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, se posoudí podle § 112 starého občanského zákoníku: „Podle § 112 obč. zák. nastává stavení promlčecí doby, je-li v promlčecí době (t.j. nejpozději v její poslední den) uplatněno právo u soudu anebo u jiného příslušného orgánu. K uplatnění práva u soudu přitom dochází většinou žalobou na plnění podle § 79 odst. 1 a § 80 písm. b) o. s. ř., popř. vzájemnou žalobou podle § 97 odst. 1 o. s. ř. či projevem žalovaného směřujícím k uplatnění pohledávky k započtení vůči žalobci ve smyslu § 98 o. s. ř. Protože vzájemná žaloba je rovněž žalobou, platí pro ni vše, co občanský soudní řád spojuje s tímto procesním úkonem (zejména v § 79 až § 83 o. s. ř.). S podáním vzájemné žaloby jsou proto spojeny také hmotněprávní účinky zahájení řízení, včetně stavení běhu promlčecích dob, ledaže zákon stanoví jinak. V občanskoprávních vztazích ke stavení promlčecí doby dochází zásadně dnem podání vzájemné žaloby u soudu, na rozdíl od obchodních věcí, kde platí speciální úprava obsažená v § 404 odst. 1 obch. zák. (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 33 Odo 611/2005). Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co

podle ní dostal. Ze zákona tak vzniká synallagmatický závazek, v němž je povinnost obou stran k plnění na sebe vzájemně vázána. Každému z účastníků zrušené nebo neplatné smlouvy se tak zakládá právo na vydání toho, co druhé smluvní straně poskytl a povinnost vrátit plnění, které sám podle takové smlouvy obdržel. Občanský zákoník pro tento případ nemá samostatnou úpravu otázky promlčení ani stavení promlčecí doby tohoto synallagmatického závazku; proto se použijí ustanovení § 107 obč. zák. a § 112 obč. zák. [...] Podle § 107 odst. 3 obč. zák. platí, že jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat. Toto ustanovení tak míří pouze na ty případy synallagmatických závazků, kdy na jedné straně stojí právo, které se promlčuje, a na druhé straně právo nepromlčitelné, tedy případy, kdy oproti sobě stojí právo na vydání peněžitého plnění vůči vlastnickému právu, tedy jedinému majetkovému právu, které se podle občanského zákoníku nepromlčuje (s výjimkou práv z vkladů na vkladních knížkách po dobu trvání vkladového vztahu - § 100 odst. 3 obč. zák.). Na základě neplatné smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 21. 1. 1991 se žalobkyni dostalo finančního plnění a žalovaná získala možnost užívat její nemovitost. Nebylo však namístě aplikovat § 107 odst. 3 obč. zák., jelikož v dané věci stojí proti sobě dvě práva na peněžité plnění, tedy dvě promlčitelná práva. Na straně žalované je to právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté žalobkyni žalovanou na nájemné, na straně žalobkyně právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení spočívající v náhradě za užívání nemovitosti žalovanou (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002 a usnesení ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003).“ Citované rozhodnutí potvrzuje, že oběma smluvním stranám vzniká právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté druhé smluvní straně na základě neplatné smlouvy. V případě peněžitých plnění se jedná o dvě promlčitelná práva, a proto není na místě ani aplikace § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku. Výše citované rozhodnutí potvrzuje, že starý občanský zákoník nemá speciální úpravu promlčení pro případ neplatnosti smlouvy, proto se na bezdůvodná obohacení vzniklá z titulu neplatné smlouvy použije ustanovení § 107 starého občanského zákoníku a na okamžik stavení promlčecí doby § 112 starého občanského zákoníku.

Judikatura obecných soudů neřeší, jakým způsobem má proběhnout zúčtování peněžitých plnění stran, která mají charakter bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy, a která si strany plnily na základě (neplatné) smlouvy v různých časových obdobích. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, pouze vyplývá, že „byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (dnešní terminologií bezdůvodných obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení [...] v intencích ustanovení § 457 obč. zák. vzniká povinnost vrátit plnění (a tedy i „právo na vrácení“) již v okamžiku přijetí takového plnění (předcházejícímu prohlášení konkursu). K tomuto okamžiku se vypořádávají (způsobem plynoucím z R 26/1975 a R 15/1989) i vzájemně poskytnutá plnění...“

Finanční arbitr uzavírá, že starý občanský zákoník ani s ním související soudní judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2373/2007) jakkoliv nevyklučuje aplikaci promlčení při zúčtování podle § 457 starého občanského zákoníku. Starý občanský zákoník a s ním spojená judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu 28 Cdo 2327/2016) vylučuje při zúčtování námitku promlčení pouze ve vztahu k vlastnickému právu podle § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr souhlasí s argumentací Navrhovatele ohledně aplikace principu priority, který je však možné podle názoru finančního arbitra aplikovat až po zohlednění důvodně vznesených námitek promlčení.

Námitku Navrhovatele, že v důsledku postupu finančního arbitra by mohla nastat situace, kdy by Instituci vznikl nárok na vydání bezdůvodného obohacení, ačkoli Navrhovatel za dobu

trvání pojištění uhradil celkově vyšší částku, nepovažuje finanční arbitr za důvodnou. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002 explicitně vyplývá, že žalobci lze přiznat vrácení pouze takové výše peněžitého plnění, která přesahuje peněžité plnění žalovaného poskytnutého mu na základě neplatné smlouvy. Zjištěný závěr finančního arbitra o tom, že Instituce je povinna zaplatit Navrhovateli částku 262.840 Kč, je tak zcela v souladu s judikaturou obecných soudů.

Finanční arbitr uzavírá, že v Nálezu a potažmo i v rozhodnutí o námitkách rozhodl věcně správně, když při vypořádání vztahů z neplatné Pojistné smlouvy zohlednil námitku promlčení vznesenou Institucí a v námitkovém řízení nově zohledňuje i námitku promlčení, kterou v Námitkách vznesl Navrhovatel.

5.3. *K úrokům z prodlení*

Finanční arbitr v řízení zjistil, že Instituce před zahájením řízení před finančním arbitrem v návaznosti na výzvu k vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy k nápravě, kterou Navrhovatel zaslal Instituci, nabídla Navrhovateli přípisem ze dne 27. 4. 2016 dohodu o narovnání sporných práv, podle které by se zavázala vyplatit Navrhovateli celkovou částku 415.490 Kč (následně sníženo na částku 333.703 Kč - viz přípis Instituce ze dne 24. 11. 2016) za předpokladu podpisu dohody o narovnání. Instituce tak smírně nabízela Navrhovateli vyšší částku, než jakou mu finanční arbitr přiznává tímto rozhodnutím o námitkách. Navrhovatel dohodu o narovnání odmítl uzavřít.

Podle § 522 starého občanského zákoníku platí, že „[v]ěřitel je v prodlení, jestliže nepřijal řádně nabídnuté plnění nebo neposkytl v době plnění součinnost potřebnou ke splnění dluhu. V takových případech je věřitel zejména povinen nahradit dlužníkovi náklady, které mu tím vznikly. Dále na něj přechází nebezpečí nahodilé zkázy věci. Kromě toho je dlužník oprávněn žádat od věřitele náhradu jiných škod způsobených mu prodlením, lze-li věřiteli přičítat zavinění.“ Podle § 523 starého občanského zákoníku platí, že „[z]a dobu věřitelova prodlení není dlužník povinen platit úroky.“ Finanční arbitr jednání Instituce, která Navrhovateli předložila písemnou dohodu o narovnání a jejímž podpisem podmiňovala výplatu plnění, s ohledem na skutečnost, že podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě má být pojistná smlouva písemná, tj. i ukončení pojistné smlouvy by mělo být písemné, nepovažuje v daném případě za jednání, které by vyžadovalo jednání Navrhovatele nad rámec součinnosti, kterou má poskytovat věřitel resp. Navrhovatel při vydání bezdůvodného obohacení. Finanční arbitr má tedy za to, že Navrhovateli nepřisluší úroky z prodlení z částky 262.840 Kč, neboť částku, kterou mu nyní finanční arbitr přiznává rozhodnutím o námitkách, mohl obdržet nejpozději v listopadu 2016, kdyby Instituci poskytl součinnost.

6. K výroku rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr nezjistil, že by ve věci rozhodl věcně nesprávně, ani že by Nález a řízení, které mu předcházelo, bylo v rozporu s právními předpisy.

Finanční arbitr však musel zohlednit námitku promlčení, kterou Navrhovatel vznesl v námitkovém řízení vůči plněním, které Instituce Navrhovateli poskytla na základě neplatné Pojistné smlouvy a posoudil ji jako důvodnou.

Finanční arbitr proto mění Nález, když po zohlednění všech vznesených námitek zjistil, že Navrhovatel má nárok na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy ve výši 262.840 Kč. Ve zbývajících částech návrh Navrhovatele zamítl a to včetně návrhu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy z důvodu neshledání právního zájmu na požadovaném určení (blíže kapitola 5.4 Nálezu).

Podle § 17a zákona o finančním arbitrovi platí, že „[v] nálezu, jímž arbitr vyhovuje, byť i jen zčásti, návrhu navrhovatele, uloží současně instituci povinnost zaplatit sankci ve výši 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezu povinna zaplatit navrhovateli, nejméně však 15 000 Kč. Zaplacení 15 000 Kč uloží i v případech, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Sankce je příjmem státního rozpočtu.“ V tomto případě je Instituce povinna zaplatit sankci ve výši 26.284 Kč, která odpovídá 10 % z částky, kterou finanční arbitr Navrhovateli přiznal. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku v části d. tohoto rozhodnutí o námitkách (resp. ve výroku IV. nálezu).

Finanční arbitr z důvodů výše uvedených změnil výrokové části Nálezu a uložil v souladu s § 17a zákona o finančním arbitrovi Instituci sankci, když postupoval v souladu s § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, který mu umožňuje náleznou pouze potvrdit a změnit a nikoliv, jak umožňuje správní řád v § 90 odst. 1 písm. b) a písm. c) správního řádu věc vrátit k novému projednání orgánu, který rozhodnutí vydal; za situace, kdy je účastníku řízení ukládána povinnost a rozhodnutí o námitkách je konečné.

Na základě výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručení nálezu, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá náleznou právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■■■
Instituce – datová schránka zástupce ■■■

